

Asia C-328/23

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

25.5.2023

Ennakkoratkaisupyynnön esittävä tuomioistuin:

Oberster Gerichtshof (ylin tuomioistuin, Itävalta)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

25.4.2023

Kantajat ja valittajat (jäljempänä valittajat):

J (jäljempänä ensimmäinen valittaja)

A (jäljempänä toinen valittaja)

Vastajaat ja vastapuolet (jäljempänä vastapuolet):

Reisebüro GmbH (jäljempänä ensimmäinen vastapuoli)

● R GmbH (jäljempänä toinen vastapuoli)

Pääasian kohde

Kuluttajansuoja – Matkapaketit ja yhdistetyt matkajärjestelyt – Direktiivi (EU) 2015/2302 – Matkapakettisopimuksen päättäminen ja peruuttamisoikeus ennen matkapaketin alkamista – Peruuttaminen matkakohteessa vallitsevien väistämättömien ja poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi – Ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeusperusta

Unionin oikeuden tulkinta, SEUT 267 artikla

Ennakkoratkaisukysymykset

1. Onko matkapaketeista ja yhdistetyistä matkajärjestelyistä [sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/83/EU muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 90/314/ETY kumoamisesta] 25.11.2015 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/2302 (EUVL L 326 11.12.2015, s.1) 12 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että matkakohteessa tai sen välittömässä läheisyydessä vallitsevilla väistämättömillä ja poikkeuksellisilla olosuhteilla, jotka vaikuttavat merkittävästi matkapaketin toteuttamiseen tai henkilöiden kuljetukseen matkakohteeseen ja joiden vuoksi kuluttajalla on oikeus peruuttaa matkapakettisopimus ilman peruutusmaksun maksamista ja joihin matkustaja vetoaa, tarkoitetaan olosuhteita,

- jotka voivat olla olemassa jo matkapakettisopimuksen tekemishetkellä, vai olosuhteita,
- jotka eivät saa olla olemassa jo matkapakettisopimuksen tekemishetkellä, vaan ne vallitsevat ensimmäisen kerran vasta tämän ajankohdan ja
  - peruuttamisilmoituksen tai
  - matkapaketin alkamishetken välisenä aikana?

2. Onko direktiivin (EU) 2015/2302 12 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että siinä tarkoitetuilla väistämättömillä ja poikkeuksellisilla olosuhteilla tarkoitetaan olosuhteita,

- jotka eivät ole osapuolten tiedossa matkasopimuksen tekemishetkellä, vai olosuhteita,
- joista osapuolet ovat voineet olla tietoisia matkasopimuksen tekemishetkellä, vai olosuhteita,
- joita osapuolet eivät voi ennakoida tai pitää todennäköisinä matkasopimuksen tekemishetkellä, vai olosuhteita,
- jotka ovat voineet olla – tarvittaessa direktiivistä johtuvien konkreettisten kriteerien mukaan – osapuolten ennakoitavissa tai joita osapuolet ovat voineet pitää todennäköisinä matkasopimuksen tekemishetkellä, vai olosuhteita,
- jotka tosin ovat pääpiirteissään osapuolten tiedossa matkapakettisopimuksen tekemishetkellä, mutta niiden konkreettinen ilmenemismuoto ei ole vielä (tai se on korkeintaan jollakin todennäköisyydellä) arvioitavissa (esimerkiksi se, määrääkö viranomaisen lomakohteessa lisätestejä ja/tai ulkonaliikkumista ja/tai vapaata liikkuvuutta koskevia rajoituksia [tässä: jo yli kymmenen kuukautta kestäneen covid-19-]pandemian vuoksi), vai olosuhteita,

– joita on täysin asianomaisten henkilöiden tietoisuudesta riippumatta arvioitava pelkästään objektiivisten – tarvittaessa direktiivistä johtuvien konkreettisten – kriteerien perusteella?

3. Onko direktiivin (EU) 2015/2302 5 artiklaa tulkittava siten, että matkustajalle ennen sopimuksen tekemistä annettavilla tiedoilla – erityisesti 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan f alakohdassa tarkoitetuilla terveystieteellisiä koskevilla tiedoilla – tarkoitetaan myös tietoja, jotka koskevat lomakohteessa pandemian vuoksi tehtäviä testejä ja/tai ulkonaliikkumista ja/tai vapaata liikkuvuutta koskevia rajoituksia?

Jos kolmanteen kysymykseen vastataan myöntävästi:

4. Onko direktiivin (EU) 2015/2302 5 artiklaa tulkittava siten, että jos osapuolet muuttavat (muokkaavat; ”muuttavat varausta”) keskinäisellä sopimuksella matkapakettisopimuksen ehtoja sopimuksen tekemisen jälkeen – esimerkiksi (kuten tässä tapauksessa) 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan a alakohdassa tarkoitettujen yksittäisten matkapalvelujen, kuljetuspalvelujen, matkareitin tai matkan ajankohdan osalta –, matkustajalle ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot on annettava kokonaan (vaikka varauksen muuttaminen ei vaikuta niihin) tai osittain uudelleen tai päivitettyinä?

Unionin oikeussäännöt, joihin viitataan

Matkapaketeista ja yhdistetyistä matkajärjestelyistä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/83/EU muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 90/314/ETY kumoamisesta 25.11.2015 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/2302 (jäljempänä direktiivi 2015/2302), erityisesti 5 artikla ja 12 artiklan 2 kohta

Kansallisen oikeuden säännökset, joihin viitataan

Matkapakettilaki (Pauschalreisegesetz, jäljempänä PRG), erityisesti 2 §:n 12 momentti, 4 §:n 1 momentti

Lyhyt kuvaus tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Valittajat ovat kuluttajia ja asuvat Itävallassa lähellä Saksan rajaa. Ensimmäisellä vastapuolella on matkatoimisto, ja se välitti vuoden 2021 alussa valittajille toisen vastapuolen järjestämän matkapaketin Kuubaan.
- 2 Koska Itävaltaan oli koronaviruspandemian vuoksi määrätty sulkutila, valittajat ottivat 20.1.2021 yhteyttä ensimmäisen vastapuolen matkatoimistovirkailijaan, jonka he tunsivat.

- 3 Kotoa käsin työskentelevä matkatoimistovirkailija kutsui valittajat kotiinsa, jossa hän selitti heille, että matkustamiseen liittyy tällä hetkellä kymmenen päivän karanteeni Itävaltaan palattaessa tarvittavine PCR-testeineen ja että matkustaminen olisi helpompaa myöhempänä ajankohtana, mistä valittajat kuitenkin kieltäytyivät. Hän ilmoitti, että Kuubaan on mahdollista lentää, mistä toinen valittaja oli innoissaan. Matkatoimistovirkailijan kysymykseen siitä, onko tällainen matka ylipäänsä mahdollinen toiselle valittajalle, joka joutuu muun muassa käyttämään pyörätuolia, hänen fyysisen vammansa vuoksi, toinen valittaja vastasi myöntävästi. Matkatoimistovirkailija ja valittajat ymmärsivät Bundesministerium für Europäische und Internationale Angelegenheitenin (Itävallan ulkoasiainministeriö, jäljempänä BMEIA) verkkosivuston siten, että maahantulo Kuubaan oli sillä hetkellä mahdollista, mutta PCR-testi oli tarpeen sekä lennolle että Kuubaan pääsyä varten. Matkatoimistovirkailija kertoi valittajille, että matkustajat kuljetettaisiin heidän varaamansa hotelliin ja että heidän olisi pysyttävä hotellialueella testituloksen saamiseen saakka. Matkatoimistovirkailija ei maininnut sitä, että he saisivat liikkua hotellialueen ulkopuolella vasta viidennen päivän kuluttua negatiivisesta testituloksesta huolimatta.
- 4 Valittajat varasivat 20.1.2021 ajalle 13.2.2021–3.3.2021 matkapaketin, johon kuului lento München–Frankfurt–Varadero (ja paluu) sekä majoitus all inclusive -hotellissa.
- 5 Valittajille 20.1.2021 sähköpostitse toimitetuissa matkustusasiakirjoissa mainittiin, että matkustajilla on oltava enintään 72 tuntia ennen heidän saapumistaan annettu lääkärintodistus, jonka mukaan PCR-testituloksella on negatiivinen koronaviruksen (covid-19) osalta, ja että heille tehtäisiin toinen tällainen testi saapumisen yhteydessä. Seuraavat lisätiedot toimitettiin:

”Koronaviruksen (covid-19) leviämisen vuoksi 19.12.2020 kello 00.00 alkaen varoitetaan toistaiseksi tekemästä erityisesti lomamatkoja ja muita kuin välttämättömiä matkoja. On todennäköistä, että lentoliikennettä ja matkustamista koskevat rajoitukset jatkuvat ja julkista elämää rajoitetaan merkittävästi.

– BMEIA:n verkkosivuston aloitussivu

Maahantulo Kuubaan: sallittu.

Edellytykset: negatiivinen SARS-CoV-2-PCR-testi, joka ei ole 72 tuntia vanhempi maahantulohetkellä. Maksullinen lisätesti lentoasemalla maahantulon yhteydessä. Ei karanteenia. – –

– *1.1.2021 alkaen maahantulon yhteydessä on esitettävä negatiivinen SARS-CoV-2-PCR-testi, joka ei saa olla 72 tuntia vanhempi. Lisäksi maahan saapuville matkustajille tehdään lentokentällä covid-19-testi, jonka tuloksen pitäisi olla valmis 24–48 tunnin kuluessa. Sen kustannukset ovat tällä hetkellä 30 Yhdysvaltain dollaria henkilöltä (maksetaan luottokortilla). Maahan tulevien matkustajien on ilmoitettava osoitteensa Kuubassa. Jos testi on positiivinen,*

heidät noudetaan tästä osoitteesta ja viedään valtion laitokseen karanteeniin. Jos testitulokset on negatiivinen, henkilö saa liikkua koko maassa rajoituksetta.” – –”

- 6 Lisäksi BMEIA:n verkkosivustolla viitattiin Itävallan kansalaisia koskeviin maahantulo- ja terveystarkastuksiin. Matkustajien olisi pyydettävä ajoissa tietoja toimivaltaisilta ulkomaanedustustoilta. Viimeistään 48 tuntia ennen lähtöä oli luettava kyseistä matkailualueita koskevat [Saksan] ulkoasiainministeriön ajantasaiset turvallisuusohjeet ja tehtävä tarvittavat muutokset maahantuloasiakirjoihin. Muihin kuin Saksan kansalaisiin tai sellaisten maiden kansalaisiin, joissa on korkeampi covid-19-riski, sovellettaisiin tarvittaessa poikkeavia maahantuloedellytyksiä. Varattuja lentoja koskevia covid-19-määräyksiä on noudatettava. Niitä koskevia tietoja on asianomaisen lentoyhtiön verkkosivustolla.
- 7 Matkatoimistovirkailija luovutti 22.1.2021 valittajille matkustusasiakirjat ja huomautti tässä yhteydessä lentoa varten suoritettavan PCR-testin ja Kuuban lentokentällä suoritettavan uuden PCR-testin tarpeellisuudesta. Sitä, että puhetta olisi ollut BMEIA:n voimassa olevasta matkavaroitustasosta tai siitä, että varauspäivänä eli 20.1.2021 Kuubaa koskeva matkavaroitustaso oli 6, ei voitu vahvistaa; viisi päivää kestävästä hotellikaranteenista ei keskusteltu.
- 8 Ensimmäinen valittaja tiedusteli 12.2.2021 matkatoimistovirkailijalta, olivatko hänen antamansa PCR-testiä koskevat tiedot vielä voimassa, minkä tämä vahvisti tarkistettuaan asian BMEIA:n verkkosivustolta. Myös Kuuban maahantulo vaatimuksista keskusteltiin, mutta matkatoimistovirkailija ei maininnut verkkosivustolla 6.2.2021 lähtien ollutta mainintaa maksullisen testin tekemisestä viidentenä päivänä maahantulon jälkeen. Sitä, millaisia velvollisuuksia tai pidättäytymisiä matkailijoilta tänä aikana vaadittaisiin, ei voitu selvittää.
- 9 Valittajat menivät 13.2.2021 Münchenin lentoasemalle, jolla heidän matkansa evättiin, koska he eivät esittäneet PCR-testiä.
- 10 Heidän palattuaan kotiin ja sen jälkeen, kun matkatoimistovirkailija oli viitannut mahdollisesti veloittavaan vakiomääräiseen maksuun, jonka suuruus on 85 prosenttia matkan hinnasta, osapuolet sopivat, että matka muutetaan alkavaksi 20.2.2021 Frankfurt am Mainin lentokentältä, jolloin tähän mennessä maksettu matkan hinta otetaan huomioon.
- 11 Valittajat saivat 19.2.2021 ensimmäiseltä vastapuolelta matkustusasiakirjat, joissa viitattiin jälleen BMEIA:n verkkosivustoon, ja he päättelivät näistä asiakirjoista, että he vastasivat itse maahantulostaan Saksaan.
- 12 Valittajat hakivat 18.2. ja 19.2.2021 sekä BMEIA:n Kuubaa koskevalta verkkosivulta että muilta verkkosivustoilta (BMEIA, ÖAMTC (Österreichischer Automobil-, Motorrad- und Touringclub, Itävallan autoliitto), Saksan liittohallitus) tietoja maahantuloedellytyksistä 14.2.2021 alkaen virusvarianttialueeksi luokitellusta Tirolista Baijeriin kauttakulkua varten, ja he

saivat osittain ristiriitaisia tietoja siitä, oliko tällainen maahantulo mahdollista, ja jos oli, millä tiukoilla edellytyksillä.

- 13 BMEIA:n verkkosivustolla oli Kuuban yleisiä maakohtaisia tietoja koskevassa 5 kohdassa seuraava 18.2.2021 päivitetty maininta, jota ei ollut siellä vielä matkasopimuksen tekemispäivänä eli 20.1.2021: ”6.2.2021 alkaen maahantulon yhteydessä on esitettävä negatiivinen SARS-CoV-2-PCR-testitulokset, joka ei saa olla 72 tuntia vanhempi. Lisäksi saapuville matkustajille tehdään covid-19-testi. Sen kustannukset ovat tällä hetkellä 30 Yhdysvaltain dollaria henkilöltä (maksetaan luottokortilla). Tämän jälkeen pakollinen ja maksullinen karanteeni Kuuban valtion määräämässä laitoksessa (useimmiten hotelleissa). Maksullinen lisätesti viidentenä päivänä maahantulon jälkeen. Tuloksen pitäisi olla valmis 48–72 tunnin kuluessa.”
- 14 Toisen valittajan pyynnöstä, joka koski karanteenia Kuubassa, matkatoimistovirkailija keskusteli 19.2.2021 Itävallan Kuuban suurlähetystön kanssa maahantulomääräyksistä. Itävallan suurlähetystön mukaan matkustajien piti jäädä hotelliin, kunnes heillä oli paikan päällä tehtyjen PCR-testien tulokset, mutta he voivat tänä aikana kuitenkin oleskella vapaasti hotellialueella, jolta ei periaatteessa saanut poistua kello 20 jälkeen. Matkatoimistovirkailija ilmoitti tästä toiselle valittajalle tiedustelematta sitä ennen toiselta vastapuolelta muista karanteenimääräyksistä. Puhetta ei ollut siitä, olivatko Kuubaa koskevat BMEIA:n verkkosivuston tiedot, jotka koskivat viidentenä päivänä maahantulosta tehtävää lisätestiä, oikeita. Valittajat kuitenkin uskoivat niin, koska matkailmoituksessa viitattiin BMEIA:n verkkosivustoon. He siis olettivat, että Kuubassa oli kymmenen päivän karanteeni, ja katsoivat, ettei matkaa voida enää pitää kohtuullisena.
- 15 Valittajat ilmoittivat 19.2.2021 päivätyllä sähköpostilla ensimmäiselle vastapuolelle, että he ”eivät lähde matkalle väistämättömien ja poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi (peruuttaminen sopimusperustan lakkaamisen vuoksi)”, ja vaativat maksamansa määrän palauttamista.
- 16 Joka tapauksessa 19.2.2021 BMEIA:n (korkein) matkavaroitustaso 6 oli voimassa koko Kuubassa.

Pääasian asianosaisten tärkeimmät lausumat

- 17 Valittajat vaativat vastapuolilta yhteisvastuullisesti matkan hinnan palauttamista kokonaisuudessaan. He perustelevat vaatimustaan selvitys- ja tiedonantovelvollisuuksien laiminlyönnillä sekä virheellisellä neuvonnalla ja välityksellä, mutta myös väistämättömillä ja poikkeuksellisilla olosuhteilla, jotka olisivat vaikuttaneet merkittävästi matkapaketin toteuttamiseen ja tehneet siitä kohtuuttoman.
- 18 Vastapuolet katsovat, että kyse ei ollut väistämättömistä ja poikkeuksellisista olosuhteista. Pandemiatilanne oli valittajien tiedossa alusta lähtien, eikä uusia

olosuhteita ollut ilmennyt sen lisäksi. Matkanvälittäjänä toimineella ensimmäisellä vastapuolella ei ole passiivilegitimaatiota.

Lyhyt esitys ennakkoratkaisupyynnön perusteluista

- 19 Ensimmäisen asteen tuomioistuin hyväksyi kanteen perusteeltaan ja katsoi, että 19.2.2021 vahvistettu korkein matkavaroitustaso 6 oikeutti PRG:n 10 §:n nojalla peruuttamisen, koska se aiheutti poikkeuksellisten olosuhteiden toteutumisen huolimatta siitä, että pandemia oli kestänyt jo vuoden ajan. Valittajat eivät myöskään voineet ennakoida, mitä rajoituksia olisi paitsi matkalla Saksassa myös Kuubassa, mikä kokonaisuutena tarkasteltuna johti matkan kohtuuttomuuteen. Lisäksi vastapuolet olivat vahingonkorvausvastuussa sopimusrikkomuksista, joiden perusteella valittajilla oli peruuttamisoikeus.
- 20 Toisen asteen tuomioistuin kumosi tämän tuomion ja palautti asian ensimmäisen asteen tuomioistuimeen uuden tuomion antamiseksi täydentävän menettelyn jälkeen. Edellytykset korvauksettomalle peruuttamiselle eivät täyttyneet, koska valittajat olivat varanneet matkapaketin tietoisina pandemiasta ja siitä johtuvista varoituksista, jotka koskivat lomamatkoja ja muita kuin välttämättömiä matkoja, minkä vuoksi he eivät ansaitse suojaa. Ylimääräinen karanteeni Kuubaan saavuttaessa tehtävän testin jälkeen ei ollut matkapaketin toteuttamiseen merkittävästi vaikuttava väistämätön ja poikkeuksellinen olosuhde. Matkanvälittäjät ja -järjestäjät tosin vastaavat varauksen muuttamisen yhteydessä valittajille annettavista tiedoista, mutta sopimuksen mukaan valittajilla, jotka eivät olisi lähteneet toiselle matkalle, mikäli he olisivat saaneet oikeat tiedot, ja jotka jäivät omasta syystään pois ensimmäiseltä matkalta, oli oikeus vain sellaiseen matkan hinnan palautukseen, josta vähennetään vakiomääräinen maksu, jonka suuruus on 85 prosenttia matkapalvelujen hinnasta mutta ei kuitenkaan lennon hinnasta.
- 21 Oberster Gerichtshofin on nyt ratkaistava valittajien tuomion kumoamisesta tekemä valitus, jossa valittajat vaativat ensimmäisessä oikeusasteessa annetun, kanteen hyväksyvän tuomion pysyttämistä. Oberster Gerichtshof on ylimmän oikeusasteen tuomioistuimena velvollinen esittämään ennakkoratkaisupyynnön, jos unionin oikeuden oikea soveltaminen ei ole niin ilmeistä, ettei se jätä tilaa perustellulle epäilylle. Tällaisia epäilyjä on käsiteltävässä asiassa.
- 22 Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys: Asian ratkaisu riippuu olennaisesti direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohdan tai 5 kohdan tulkinnasta, jonka mukaan puolestaan määräytyy PRG:n 2 ja 4 §:n tulkinta. Samankaltaisia kysymyksiä on jo useaan otteeseen esitetty unionin tuomioistuimelle.
- 23 Toinen ennakkoratkaisukysymys: Saksankielisessä oikeuskirjallisuudessa on tulkittu eri tavoin direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohtaa, jonka mukaan matkustajalla on oikeus peruuttaa sopimus peruutusmaksua maksamatta, jos matkakohteessa tai sen välittömässä läheisyydessä ”vallitsevat” väistämättömät ja poikkeukselliset olosuhteet. Jotkut kirjoittajat pitävät merkityksettömänä sitä,

onko poikkeuksellisia olosuhteita olemassa sopimuksen tekemishetkellä, peruuttamisilmoituksen toimitushetkellä vai vasta vähän ennen matkan alkamista, ja katsovat, että oikeus kuluttomaan peruuttamiseen on tällaisten olosuhteiden vallitessa myös silloin, kun pandemiasta tietoinen matkustaja varaa matkapaketin – esimerkiksi toivoen (lopulta turhaan), että tilanne parantuu ennen matkan alkamista –, kun taas toisten mielestä kuluton peruuttaminen on perusteltu vain sellaisten tapahtumien vuoksi, jotka eivät olleet ennakoitavissa varaushetkellä, koska ennakoitavissa olevat olosuhteet eivät ole ”väistämättömiä ja poikkeuksellisia”. Toiset kirjoittajat puolestaan korostavat sitä, että peruuttamiseen oikeuttavan olosuhteen ei tarvitse olla ennalta arvaamaton. Useat muut kirjoittajat korostavat niin ikään, että henkilö, joka varaa matkan, vaikka hän on tietoinen vallitsevasta riskitilanteesta, ei enää ansaitse suojaa.

- 24 Kolmas ja neljäs ennakkoratkaisukysymys: Direktiivin 2015/2302 sanamuodosta ja perustelukappaleista ei voida selvästi päätellä, mitä ennen sopimuksen tekemistä annettavia tietoja koskevia velvollisuuksia matkanjärjestäjälle ja/tai matkanvälittäjälle asetetaan 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan f alakohdassa tarkoitettujen terveysmääräysten osalta ja tarkoitetaanko näillä myös käsiteltävässä asiassa annettavan ratkaisun kannalta merkityksellisiä lomakohteessa toteutettavia toimenpiteitä, jotka liittyvät pandemiaan.
- 25 Yhtäältä direktiivin 2015/2302 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan f alakohta ei sisälly 6 artiklan 1 kohdassa olevaan luetteloon tiedoista, joiden on oltava ”erottamaton” osa matkapakettisopimusta. Toisaalta 7 artiklan 2 kohdassa säädetään, että matkapakettisopimuksessa on esitettävä kokonaisuudessaan se, mistä on sovittu, ja sen on sisällettävä muun muassa kaikki 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan f alakohdassa tarkoitettut tiedot.
- 26 Direktiivin 2015/2302 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot on toimitettava ”ennen kuin matkustaja sitoutuu matkapakettisopimukseen tai muuhun vastaavaan tarjoukseen”, mutta tässä sanamuodossa ei kuitenkaan täsmennetä sitä, onko tiedonantovelvollisuus olemassa ja missä laajuudessa silloin, kun alkuperäisen matkapakettisopimuksen tekemisen jälkeen osia siitä neuvotellaan uudelleen ja sopimusta muutetaan (”varausta muutetaan”).